

Одинцова І. М.,
кандидат юридичних наук, адвокат

АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ПІД ЧАС ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

ASPECTS OF PRACTICAL APPLICATIONS UKRAINIAN LAW AND EUROPEAN STANDARDS IN THE HOUR OF THE PROPERTY RIGHTS OF INTERNAL RIGHTS OF THOSE WHO ARE INTERNALLY DISPLACED

У статті висвітлюються проблеми забезпечення ефективного захисту майнових прав внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців та наводяться практичні заходи приведення у відповідність українського законодавства до міжнародних стандартів.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, вимушені переселенці, територія, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень, Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи.

В статье освещаются проблемы обеспечения эффективной защиты имущественных прав внутренне перемещенных лиц и вынужденных переселенцев и приводятся практические меры приведения в соответствие украинского законодательства с международными стандартами.

Ключевые слова: внутренне перемещенные лица, вынужденные переселенцы, территория, где органы государственной власти Украины временно не осуществляют свои полномочия, Резолюции Парламентской ассамблеи Совета Европы.

In these statistics, problems are encountered in defective to the effective authorities of the main rights of internal rights of those who are internally displaced and guided in practice, go back Ukrainian legislation to the international standards.

Key words: internal displacements of individuals, immigrants, territories, organizations of the state of Ukraine have not been established for a while, Resolutions of the Parliamentary Assembly For the sake of Europe.

Постановка проблеми. Україна зіткнулася з непередбачуваним та надзвичайно масштабним внутрішнім переміщенням, що призвело до реєстрації понад 1,7 мільйонів внутрішньо переміщених осіб із Криму та Донбасу в менш ніж дворічний період. Ураховуючи європейський досвід країн, які зіткнулися з аналогічними проблемами, вони не завжди готові до тривалого розв'язання конфліктів, унаслідок яких частина населення стає внутрішньо переміщеними особами чи вимушеними переселенцями. Отож, уже сьогодні в Україні має бути створено концепції для ефективного захисту майнових прав внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців.

Актуальність досліджуваної проблеми. За даними ООН, Україна перебуває в десятці країн світу, в яких є найбільша кількість внутрішніх переселенців, а рівень присутності державної проблематики внутрішньо переміщених осіб не відповідає реальним масштабам проблеми, що існує [6].

У сучасному суспільстві є така тенденція: якщо проблему не обговорювати, то її начебто немає. Поки питання не винесено на належний рівень, то воно залишатиметься ще не вирішеним і гострим.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дотепер в Україні була відсутня чітка стратегія комплексної державної політики стосовно захисту майнових прав внутрішньо переміщених осіб із чітко обґрунтованими завданнями, пріоритетами та критеріями.

Мета статті – висвітити наявні проблеми в захисті майнових прав внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців і запропонувати прак-

тичні аспекти ефективного захисту на основі наявних європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні державними установами не захищені належним чином майнові права внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців, тому цим категоріям громадян не надається належного захисту майнових та інших немайнових прав.

Так, здавалося б беззаперечне право кожного належним чином поховати своїх близьких та рідних, отримати необхідні документи для оформлення своїх спадкових та інших майнових прав є також проблемою для внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців. Оскільки в разі смерті близьких чи рідних на непідконтрольній Україні території, видані місцеві документи та свідоцтво про смерть не визнаються на території України та потребують визнання. Очевидні факти про смерть потрібно встановлювати через суд задля отримання документів про смерть, установленого зразка.

Органи РАЦС відмовляють у проведенні державної реєстрації смерті, оскільки не визнаються належними документи, видані на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень, форма яких не відповідає визначеній наказом Міністерства охорони здоров'я від 08.08.2006 р. № 545 «Про впорядкування ведення медичної документації, яка засвідчує випадки народження і смерті, зареєстровані у Міністерстві юстиції України» 25.10.2006 р. за № 1150/13024.

У п. 10.2 Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи 1708 (2010) «Вирішення майнових питань

біженців і внутрішньо переміщених осіб» від 28 січня 2010 року вказано, що відшкодування внутрішньо переміщеним особам та біженцям втраченого доступу та прав на житло, землю й майно, має здійснюватися шляхом підтвердження юридичних прав біженців і переміщених осіб на майно і відновлення безпечного фізичного доступу до нього та володіння ним [4].

Це дієвий варіант для відновлення порушених прав на майно як для внутрішньо переміщених осіб, так і для вимушених переселенців, на відміну від обов'язку підтвердження юридичних фактів смерті на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень.

Положенням п. 10.6 Резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи 1708 (2010) «Вирішення майнових питань біженців і внутрішньо переміщених осіб» від 28 січня 2010 року передбачено, якщо переміщення та виселення відбуваються систематично, то потрібно створити спеціальні органи, що оцінюватимуть претензії та ухвалюватимуть рішення. Вони мають застосовувати прискорені процедури, що вміщують спрощені стандарти доведення [4].

Отже, навіть європейськими стандартами передбачено можливі варіанти, окрім судових, для спрощення та покращення ефективності захисту навіть майнових прав, де факти не завжди очевидні, а потребують доведення та належного з'ясування.

На відміну від європейських стандартів, які направлені на ефективний захист та швидке поновлення порушених прав, в українському залишається застаріла модель установлення фактів смерті або загибелі, а це є обтяжливим для близьких родичів, яким довелося поховати або втратити своїх близьких на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень. Так, потрібно створити спеціальні відділи при органах юстиції та передбачити прискорені процедури, які б уміщували спрощені стандарти доведення загибелі або смерті на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень.

Резолюцією Парламентської Асамблеї Ради Європи 2133 (2016) «Засоби правового захисту від порушень прав людини на українських територіях,

що перебувають поза контролем української влади» від 12 жовтня 2016 р. підтверджено, що жертви порушень прав людини не мають ефективних внутрішніх засобів правового захисту: громадяни України, які проживають на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень неефективно зверталися до «місцевих судів»; українські суди на сусідніх підконтрольних уряду територіях, до яких Україною передано юрисдикцію щодо неконтрольованих територій, є важкодоступними, тому не можуть отримати доступу до судових справ, що залишились на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють своїх повноважень, та забезпечити виконання своїх рішень на цих територіях [5].

31 жовтня 1995 р. Європейським судом із прав людини вперше ухвалено рішення щодо повернення землі та іншого захисту майнових прав внутрішньо переміщеної особі та встановлено порушення майнових прав за справою Папаміхалоупулос проти Греції. Європейським судом зазначено, що лише наявність юридичного статусу власника або наявність у заявника документів, що встановлюють право на власність, не є достатньою умовою для реалізації права, встановленого ст. 1 Протоколу. Потрібні реальні можливості користуватися, володіти і розпоряджатися майном [3].

Натепер у великій кількості людей, які є внутрішньо переміщеними особами або вимушеними переселенцями, є порушення ст. 1 Протоколу, а тому вже зараз необхідно впроваджувати прискорені процедури, що вміщують спрощені стандарти доведення фактів порушення майнових прав та забезпечувати ефективний захист.

Сьогодні в Україні не набула ефективного застосування загальнодержавна концепція захисту і відновлення майнових прав внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців. В українському законодавстві наявні лише окремі положення, які покликані захистити певні права цих осіб. Задля належного захисту майнових прав внутрішньо переміщених осіб та вимушених переселенців необхідно вдосконалити українське законодавство та застосувати світовий досвід та європейські стандарти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>
3. Рішення Європейського суду з прав людини щодо України. Випуск 1. Харківська правозахисна група. Харків: Права людини, 2006. 312 с. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Папаміхалоупулос та інші проти Греції» (Papamichalopoulos and others v. Greece) від 31 жовтня 1995 року
4. Резолюція ПАРЕ 1708 (2010) «Вирішення майнових питань біженців і внутрішньо переміщених осіб» від 28 січня 2010 року. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806b5a6d>
5. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи 2133 (2016) Засоби правового захисту від порушень прав людини на українських територіях, що знаходяться поза контролем української влади. URL: <https://rm.coe.int/16806ee72a>
6. Закіров М. Внутрішньо переміщені особи в Україні: сучасні реалії. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2206:vnutrishno-peremishcheni-osobi-v-ukrajini-suchasni-realiji-2&catid=63&Itemid=393
7. Закіров М. Деякі аспекти розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб. Резонанс. 2016. № 39. С. 5–10.
8. Проблеми захисту прав вимушених переселенців: пошук механізмів адаптації світового досвіду до українських реалій. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2461:problemi-zakhistu-prav-vimushenikh-pereselentsiv-2&catid=71&Itemid=382
9. Права внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremishchenyh-osib/>
10. Шляхи вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб: міжнародний досвід. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=929>